

quis eorum velit. l. 3. Ceterum, postea non permittitur. Hæc res efficit, ut in duriorem causam semper videatur sibi debere accepto ferre, ita enim & in suo constituitur nomine. Quodsi forte à neuro dictum sit, in his quidem nominibus, quæ diem vel conditio nem habuerunt, id videtur solutum, cujus dies veniit.

Pergit Lugo. [Ratio autem esse potest, quia id quod debetur in diem futurum, vel sub conditione adhuc non impleta, nondum videtur completè deberi: quare creditor cogere potest debitorem ad solvendum id quod jam debet, antequam alias expensas liberat faciat: nullam enim habet excusationem non solvendi quod debet ille, qui liberè vult pecunias suas in rebus non necessariis infumere. Unde qui censum redimibilem v. g. vult extinguere, cogi potest ad solvendum reditus decurfos quos jam debet, antequam censum extinguat, quæ extinctio non est ullo modo debita, sed libera: idemque dici potest de eo, qui sub usuris licitis mutuum accepit, non assignato termino solvendæ fortis, vel saltem nondum adveniente tali termino. tunc enim debet quidem solvere usuras, quæ iam sunt debita, antequam solvat fortem, quam adhuc non debet. At verò in cambio alter dicendum esset, in quo idem terminus statuitur ex contractu reddendi capitale, & lucrum in loco & tempore designato: quare adveniente termino solutionis cambii, & reddendi Placentiæ pecuniam Romæ acceptam, non minus debet jam camparius capitale, quam lucrum: & ideo ut solvat capitale debitum & cambium primum compleatur, accipit Placentiæ pecunias ad secundum cambium. NB. Potest ergo debitor solvere ibi primò capitale quod jam debet, & manere debitor lucri.] Ità Lugo, cujus ultimam consequentiam non assequor. Non inquam est bona hæc consequentia. Debitor potest cogi ad solvendum prius debitum jam cessum, quam debitum non cessum: ergo quando utrumque debitum est cessum, non potest cogi ad solvendum utrumque, sed est illi liberum unum solvere, & manere debitorem alterius. Nego consequentiam, & potius cum communi sententia infero: ergo potest cogi ad solvendum utrumque, vel certè est liberum creditori repudiare solutionem unius sine altero.

Cum ergo ipse Lugo fateatur, camparium jam teneri ad capitale & ad interesse seu lucrum, vera est communis sententia, non teneri camporem acceptare solutionem capitalis sine solutione lucri. & est sanè hoc æquissimum, quia facilis est in judicio consequi utrumque tanquam unum adæquatam debitum ex uno contractu, quam, si ex parte sit facta solutio, consequi deinde interesse seorsim, quod ipse Lugo in terminis fateatur n. 106.

428. DUBITATUR 4. Quid censendum de consuetudine inveterata & imme-

morabili (teste Bonifacio c. 7.) mercatorum, quæ pro singulis centenariis scutis debetur tertia pars scuti secundum monetam de qua solvitur cambium: & hunc usum ait Scaccia §. 3. quil. 3. n. 11. servari in Italia, & servandum esse apud omnes, qui contrahunt in nundinis quas Genuefenses celebrant in civitate Placentiæ: quæ questionem tractat Diana Resol. 7. Esse justum affirmant apud eundem aliqui ex eo fundamentum, quia in taxanda justitia & quantitate hujusmodi lucrorum & provisione, merito pro regula habetur communis Mercatorum usus, qui per longam experientiam edocentur, quantum necesse sit exigere, ut in republica semper haberi possint & habeantur, qui munus cambii exerceant.

Contrarium tamen tenent alii, quos sequitur Malderus: qui tenent non posse æqualem quantitatem exigi in recambiis, quæ in primo cambio, ob majorem facilitatem recambiendi. Ad hoc tamen commodè respondet P. Diana, consuetudinem, habentem vim legis circa provisiones cambiorum, non considerasse magnitudinem seu parvitatem laboris in unoquoque genere cambii, & in casibus particularibus, sed in universum, (prout in simili etiam respondit Navar. cons. 31. de usuris) & ideo constituisse pretium pro quovis labore in genere. Deinde licet campores in recambiis non ita laborent ut in cambiis realibus, tamen ipsi laborare velent in dictis cambiis realibus & sumere provisiones, & defacto laborarent, si Camparii solverent pecuniam, ut opus non esset recambio: nam illam darent ad cambia realia, ex quibus provisiones sumerent. ergo etiam in recambiis provisiones integre illis debentur, quæ ex culpa Campariorum proveniunt, ut Campores in cambiis realibus dictas provisiones integras non recipiant: nam si statuto tempore pecuniam solverent, illam ad cambium reale alteri darent, & inde provisionem acciperent. Vno verbo, accipiant eas integras titulo lucri cessantis. Vnde Lessius n. 84. Salas dub. 22. n. 3. & alii absolute docent, in continuationibus cambiorum posse Campiores sumere consuetas provisiones ratione lucri cessantis.

Porrò, ob eandem rationem, sicut non obstat inæqualitas laborum, ita non obstat inæqualitas periculorum: nam ut bene discurtit Scaccia l. c. n. 12. Lex conscientie debet esse de re moraliter possibili, sed est impossibile cognoscere minutatim qualitates & quantitates periculi, cum quia periculum est in incerto eventu rei, & ideo potest contingere, ut ubi majus appareat, evanescat, & ubi minus, sibi succedat: tum quia circa rerum eventus varias habent opiniones, & inæquali tenentur timore. Quare si lex positiva, vel consuetudo (ut est casu nostro in veterata, & immemorabilis) unum æquale statuerit pretium, illud

illud erit tutum etiam in foro interiori, aliàs magna conscientiarum confusio, & perplexitas posset oriri.

429. Possit hoc declarari à simili. Nam videmus officibus quibusdam, v. g. murariis, & fabris lignariis æqualem profus mercedem diurnam solvi per totam provinciam, etiam si eorundem labores sint sæpè valde inæquales, tum ex laborandi diversitate & majori vel minori fatigatione, unde etiam inæquali indigent refectione (quam tamen ex sua mercede procurare debent) tum ob valde magnam periculorum diversitatem, dum sæpè sine ullo periculo laborant, sæpè cum manifesto aliquo periculo labendi & frangendi crura & collum, & tamen nemo eorum conqueritur de mercedis æqualitate, nempe quia republicæ esset incommodum, si ob hujusmodi circumstantias essent variandæ mercedes in operariis quotidie necessariis: atqui hæc ratio etiam potest procedere in campforibus.

430. DUBITATUR 5. An peccet campfor negans alicui cambium ad locum vicinum (ad quem solet cambium cum minore lucro dari) ut camparium inducat & necessitè accipere ad locum remotiorem, ut sic majus sit lucrum. R. 1. Si campfor ex officio cambium exercet, ad hoc à republica constitutus, non est illi licitum, dummodo in loco vicino habeat campfor paratas pecunias ad satisfaciendum campario, à quo pecunias prius accepit. Ratio est, quia in hunc finem est à Repub. constitutus, ut per ipsum consulari etiam illis, qui indigent ad locum viciniorem. R. 2. Si campfor sponte & voluntariè per se exercet cambium negotiationem, non peccabit contra justitiam, quia cum non reneatur ad cambium, potest illud omnino negare. Ergo etiam nolle nisi ad certum locum sibi gratum dare.

CAPVT IV.

DE

LOCATIONE ET CONDUCTIONE.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Locatio & Conductio.

SUMMARIUM.

Locationis Conductionis definitio communis. 431.
 Emendatur à P. Molina. 432.
 An merces esset sufficienter determinata, si in arbitrium tertii collata esset. 433.
 An remissa mercede vitietur & resolvatur contractus. 434.
 An sit universum contra naturam Locationis, translatio domini. 435.
 Quis dicatur universum Locator, & quis Conductor. 436. & seq.

431. **I**uris Interpretes communiter ita definiunt: quod sit Rei vel Operæ pro certa & nummaria mercede ad usum facta concessio. Verùm, illa particula: Nummaria: est controversa, ut videbimus. Accuratiùs eam definit Harpprecht: quod

